

NUTQ TUSHUNCHASI VA UNING TURLARINI O'RGANISH

Umaraliyeva Yorqinoy

O'zbekiston Milliy Universiteti talabasi.

Annotasiya: Mazkur maqolada fransuz tili fanini o'qitishda yangi pedagogik metodlar, xususan, interaktiv metodlardan foydalanish va o'quvchilarda bu tilni o'rganishga qiziqish uyg'otish o'quvchilarda og'zaki nutqni rivojlantirish omillarining ilmiy-nazariy asoslari yuzasidan olim va pedagoglarning fikr mulohazalari, ilmiy qarashlari tahlil qilingan va ularga subyektiv munosabat bildirilgan.

Kalit so'zlar: nutq, til va nutq, aqliy hujum, case-study, inovatsiyalar, nutq faoliyatining turlari, nutq aloqasi, nutqning holati, nutqning ahamiyati.

Annotation: In this article, the opinion of scientists and pedagogues on the scientific-theoretical basis of the factors of the development of oral speech in students, the use of new pedagogical methods, in particular, interactive methods in teaching French opinions, scientific views were analyzed and a subjective attitude was expressed to them.

Keywords: speech, language and speech, brainstorming, case-study, innovations, types of speech activity, speech communication, state of speech, importance of speech.

Аннотация: В данной статье изложены мнения ученых и педагогов о научно-теоретической основе факторов развития устной речи учащихся, использовании новых педагогических методов, в частности интерактивных методов в обучении французскому языку, научные взгляды. анализировались и выражалось к ним субъективное отношение.

Ключевые слова: речь, язык и речь, мозговой штурм, кейс-стади, инновации, виды речевой деятельности, речевое общение, состояние речи, значение речи.

Kirish

Nutq — tilning fikr ifodalash va almashish jarayonlarida amal qilishi, tilning alohida ijtimoiy faoliyat turi sifatidagi muayyan yashash shakli. nutq deganda uning og'zaki (ovozli) va yozma ravishda namoyon bo'lishidagi jarayonlar, ya'ni so'zlash jarayoni va uning natijasi (xotirada saqlangan yoki yozuvda qayd etilgan nutqiy fikrlar, asarlar) tushuniladi.

Lingvistik nazariyada nutq tushunchasi muayyan til jamoasida qabul qilingan ifoda vositalari tizimi hisoblangan mavhum til tushunchasiga hamda ijtimoiy borliq (hayot)ning eng karakterli ko'rinishlaridan bo'lgan aniq, bir qadar umumiyroqtil tushunchasiga qaramaqarshi qo'yiladi. Boshqa odamlar xulqatvori va faoliyatiga ta'sir ko'rsatish maqsadida ularga axborot, xabar yetkazishga xizmat qiladigan asl nutq (tashqi nutq), ya'ni gapirish, til belgilarining eshitish a'zolari tomonidan idrok qilinadigan (ovoz yozib oluvchi uskunalar yordamida qayd etiladigan va qayta takrorlanadigan) artikulyasiyasi tarzida yoki ushbu belgilarning yozuvda shartli aks etishi tarzida yuzaga chiqadi.

Asl nutq ("tashqi nutq") bilan bir qatorda ichki nutq ham bor. U so'zlovchi ongida bilishga yordam beradigan turli xil masalalarni muhokama qilish va hal etishga qaratiladi. Ichki nutq tashki nutq asosida, tovush yoki yozuv qo'llanmagan holda, faqat ovozli nutqdagi so'zlar haqidagi aniq tasavvurlar bilan kechadigan ak/shy jarayonlar tarzida amalga oshadi. Yozma nutq og'za-ki

nutqdan bir qadar shakllanganligi, soʻzlarning oʻta sinchkovlik bilan tanlab olinishi, grammatik jihatdan aniq, lekin murakkab shakllanganligi, ogʻzaki nutq uchun xos boʻlgan ohang, mimika va qoʻl harakatlarining bevosita qoʻllana olmasligi bilan farqlanadi. nutqning monologik (qarang Monolog) va dialogik (qarang Dialog) turlari mavjud.

Nutq aloqa-aralashuv vazifasidan tashqari yana boshqa vazifalar, chunonchi, poetik vazifa ham bajarishi mumkin. nutqning alohida koʻrinishi oʻqishdir.

Har bir kishining nutq individual, oʻziga xos xususiyatlarga ega boʻladi; vaholonki, asosiy til unsurlari — lugʻat tarkibi va grammatik qurilishi yakka shaxslargagina tegishli boʻlmay, umumnikidir, yaʼni muayyan til jamoasiga ¹⁷⁸umuman taalluqyai boʻladi. nutq kishi tafakkuri, uning ongi bilan chambarchas bogʻliqdir. nutqda kishining oʻy-fikrlari shakllanadi va mavjud boʻladi. nutq tufayli va nutq asosida borliqni umumlashgan holda mavxumiy aks ettirish, individuallik doirasidan chiqib, jamoatchilik mahsuliga aylanadigan mantiqiy tushunchaviy fikrlash mumkin boʻladi. nutq kishi ruhiyatining boshqa jihatlarini, uning sezgilari, idroki, xotirasi, oʻyxayollari, hissiyoti, irodasi va boshqalarning namoyon boʻlishi va amal qilishida, kishi ongining rivojlanishida ham katta ahamiyatga ega.

Nutq qoʻllanish sohasiga qarab badiiy nutq, ilmiy nutq, rasmiy nutq kabi shakllarga ega boʻladi. Har qanday shaklda va har qanday holatda ham aniklik, ravonlik, soddalik, taʼsirchanlik nutqning eng muhim belgilari boʻlib qolishi kerak.

Til va nutq. Nutqiy faoliyat turlari. Nutqning holati va uning tarkibiy qismlari. Nutq uchun asosiy talablar.

Til va nutq Til - bu soʻzlar maʼnosiga ega boʻlgan soʻzlarni va sintaksisni oʻz ichiga olgan belgilar tizimi - bu jumlar quriladigan qoidalar toʻplami. Nutq - bu harakatdagi til. Nutq - bu insonning oʻziga xos lisoniy faoliyat turi boʻlib, odamlar oʻrtasidagi aloqani va ularning ijtimoiy-tarixiy rivojlanishini taʼminlaydi.

Nutq faoliyatining turlari Nutq quyidagicha boʻlishi mumkin: 1) tashqi yoki ichki. 2) ogʻzaki yoki yozma. 3) passiv (oʻqish, tinglash) yoki faol (gapirish, yozish). 4) Monologik yoki dialogik. 5) Tez yoki sekin, 6) Qisqa yoki uzoq, 7) Aniq, ravshan yoki tartibsiz, 8) Hissiy ifodali yoki bir xil, 9) Tabiiy yoki odobli, 10) Jim yoki baland, 11) Yorqin yoki tushunarsiz, 12) Aqlli yoki qoʻpol, 13)

Nutq faoliyatining koʻp turlari mavjud. Gap boʻlishi mumkin:

1) Tashqi yoki ichki. Tashqi nutqda odam turli xil odamlar tomonidan soʻzlarning maʼnosini har xil tushunishga duch keladi, shuning uchun koʻpincha tushunmovchiliklar va tushunmovchiliklar paydo boʻladi. Ichki nutq (oʻzi bilan suhbat) inson uchun juda tushunarli. Oʻzingiznikiga qaraganda boshqalar bilan muloqot qilish qiyinroq.

2) ogʻzaki yoki yozma. Xat yozilgan nutqdir.

3) passiv (oʻqish, tinglash) yoki faol (gapirish, yozish).

4) Monologik yoki dialogik.

Nutq - odamlar oʻrtasidagi aloqa va ularning ijtimoiy-tarixiy rivojlanishini taʼminlaydigan oʻziga xos lisoniy faoliyat turi.

Nutqning holati - suhbatdoshlarni maʼlumot almashishga undovchi tashqi sharoitlar va ichki psixologik reaksiyalarning murakkab kombinatsiyasi. Nutq samarali boʻlishi uchun baʼzi printsiplarga amal qilish kerak:

¹⁷⁸ IV: Clinical, Applied and Cross -Cultural Research. December 5, 2016

Nutqning aniqligi- bu asosan so'zlarning belgilangan ob'ektlarga (hodisalarga) muvofiqi yoki so'zning umumetirof etilgan ma'nosi va uning nutqda ishlatilishi o'rtasidagi moslik.¹⁷⁹

Aniqlikning ikki turini ajratib ko'rsatish kerak: aniqlik ob'ektiv va aniqlik kontseptualdir.

Birinci turdagi aniqlik nutq va voqelik o'rtasidagi qo'shimcha lingvistik (ekstralingvistik) bog'liqlik bilan yaratiladi. Bu nutq mazmunining ob'ektlar doirasiga, nutq tomonidan namoyon bo'ladigan voqelik hodisalariga muvofiqligidan iborat. Nutqda esga olinadigan hayot hodisalari, ob'ektlar va voqelik voqealari aniq ko'rsatilishi kerak. Shu munosabat bilan, inson nima haqida gapirayotganini yaxshi bilishi kerak.

Shuningdek, kontseptual aniqlik ham mavjud - nutq mazmunining unda ko'rsatilgan tushunchalar tizimiga mosligi. L. N. Tolstoyning fikriga ko'ra: "so'z fikrning ifodasidir, shuning uchun so'z uning ifodasi bilan mos kelishi kerak."

Quyidagi nutq turlarini qabul qilish: yozma va og'zaki. Og'zaknutq - bu tashqi nutq bo'lib, u quloq orqali talaffuz qilinadi va seziladi, u o'z navbatida dialogik va monologik bo'linadi. Dialog so'zlashuv nutqi, to'liq rivojlanmagan, vaziyatga oid, nutq ishtirokchilari tushungan kontekst tufayli unda ko'p narsa ifoda etilmaydi. Dialogik nutqda, intchetsiya, nutqning hissiy asoslari, ma'ruzachilarning yuz ifodalari va pantomimikasi katta ahamiyatga ega. og'zaki bo'lmagan aloqa vositalari (qo'shimcha ma'lumot uchun 8.3-ga qarang). Dialogik nutqni joylashtirish, to'liqlik va ajratish boshqacha bo'lishi mumkin. Agar suhbatdoshlar bir-birini tom ma'noda "bir qarashda" tushunsalar, ularning gaplari iloji boricha qisqartirilishi mumkin. Bu ularning gaplashayotgan narsalarini qanchalik aniq ifoda etishlari, avval aytilganlardan, hozir nima sodir bo'layotganidan ularga qanchalik aniq ekanligi bilan belgilanadi; shuningdek suhbatdoshlar o'rtasida umumiylik mavjudmi yoki yo'qmi, ularning bir-birlarini tushunish istagi katta. Aksincha, suhbatdoshlar o'rtasida ichki aloqaning yo'qligi, nutq mavzusiga nisbatan farq nutqning asl ma'nosini tushunishda qiyinchiliklarni keltirib chiqarishi mumkin va uni yanada to'liq va batafsil qurishni talab qiladi.

Monologik nutq - bu bir kishining nutqi, u dialogik, mantiqiy bog'liq va tizimli ravishda taqqoslaganda yanada rivojlangan va grammatik jihatdan chegaralangan.¹⁸⁰

Nutq turlarining tasnifi. Nutq turlarini tasniflash uchun asos bo'lib, nutq mavjudligining tashqi va ichki, og'zaki va yozma shakllarini, dialogik va monologik nutqni, nutqning funktsionl-semantic turlarini ajratib ko'rsatish imkonini beradigan turli omillar bo'lishi mumkin.¹⁸¹

Odamlar o'rtasidagi aloqa turli shakllarda sodir bo'lishi mumkin: suhbatdoshlar bevosita ishtirok etadigan suhbat, aloqa og'zaki belgi; turli xil kitoblarni, rasmiy qog'ozlarni va hokazolarni o'qish yozilgan shakl. Muloqotda turli xil ijtimoiy, shaxsiy munosabatlar bilan bog'liq bo'lgan turli xil odamlar qatnashishi mumkin. Muloqot ishtirokchilari unda faol yoki passiv rol o'ynashi mumkin (polilogue, dialog va monolog).

Pedagogik texnologiya va uning mohiyati borasidagi manbalarning aksariyati ushbu ta'limot yuzasidan nazariy bilimlarni o'zlashtirishga imkon beradi.

Xulosa

¹⁷⁹ O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 7-fevraldagi PF-4947-sonli «O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasi to'g'risida»gi Farmoni.

¹⁸⁰ O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to'plami, 2017 yil, 6-son, 70-modda.

¹⁸¹ O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 7-fevraldagi PF-4947-sonli «O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasi to'g'risida»gi Farmoni. O'zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to'plami, 2017 yil, 6-son, 70-modda.

Ta`lim-tarbiya jarayoniga innovatsion yondashuv asosida interfaol metodlarni qo`llashi. Ta`lim-tarbiya jarayoniga innovatsion yondashuv.

O`zbekistonda ta`lim-tarbiya sohasini isloh qilish maqsadida «Ta`lim-tarbiya to`g`risida»gi qonun va «Kadrlar tayyorlash milliy dasturi» ning amaldagi holati muhim ahamiyat kasb etmoqda. Prezidentimiz I.A. Karimov bu muammo ilmiy - nazariy va amaliy nuqtai nazardan asoslab, o`quv-tarbiya jarayonini yangi pedagogik texnologiyalar asosida tashkil etish, boshqarish, maqsadga erishish samaradorlikni oshirishning muhim omili deb hisobladi.

Respublikamizda olib borilayotgan ta`lim-tarbiya islohotlari, mutaxassis kadrlar salohiyotini oshirishga qaratilgan bo`lib, oliy o`quv yurtlarida pedagoglarning metodik mahoratini oshirish muhim ahamiyat kasb etadi.¹⁸²

O`qituvchilarimiz bu vaziyatdan chiqishda ularni o`z faoliyatiga tanqidiy yondashib, psixologik jixatdan qayta ko`rib chiqib, ularni yangi sharoitda o`quvchilarga samimiy munosabatda bo`lish, ularni rivojlantirishda shaxsiy yondashuv, hamkorlik, hamijodkorlik, individuallashish asosida, ularni ta`lim - tarbiya jarayoniga motivatsiya hosil qilish orqali ta`lim jarayonida faol ishtirokini ta`minlashga barcha kuchlarini va e`tiborlarini qaratishni talab etadi.

Agar o`qituvchi o`zining faoliyatni kuzatib borsa, tahlil qilsa, o`ziga baho bera olsa, o`z faoliyatiga tuzatishlar, yangiliklar kirita olish imkoniyatiga ega bo`ladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O`zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017 yil 7-fevraldagi PF-4947-sonli «O`zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo`yicha Harakatlar strategiyasi to`g`risida»gi Farmoni. O`zbekiston Respublikasi qonun hujjatlari to`plami, 2017 yil, 6-son, 70-modda.
2. Richard E. Boyatzis. David C. McClelland: For The Wiley Encyclopedia of Perscheltity and Individual Differences Volume IV: Clinical, Applied and Cross -Cultural Research. December 5, 2016
3. Djafarova, Dildora, Yaxshiboyeva Nodira, and Abdullayeva Zulfiya. "Socio-Cultural Memory and Its Reflection In French Phraseology." Journal of Positive School Psychology (2022): 2883-2889.
4. Yaxshiboyeva, Nodira. "Reconstruction of coloristic expressions in erkin azam's" noise" and" pakana's love"." Конференции. 2021.
5. Ilhomovna, Djafarova Dildora, and Bobokalonov Odilshoh Ostonovich. "Interaction of Language Games in the Articulation of "Historical Memory" Within French and Uzbek Phraseology." American Journal of Language, Literacy and Learning in STEM Education (2993-2769) 2.1 (2024): 348-354.
6. Ilhomovna, Djafarova Dildora, Bobokalonov Odilshoh Ostonovich, and J. A. Yakubov. "Archaic Phraseological Units as Windows into "Historical Memory" in French and Uzbek Linguistic Traditions." American Journal of Public Diplomacy and International Studies (2993-2157) 2.1 (2024): 163-169.
7. Ilhomovna, Djafarova Dildora, Bobokalonov Odilshoh Ostonovich, and Yaxshiboyeva Nodira Ergashovna. "Contemporary Usage of Archaic Phraseological Units Expressing

¹⁸² O`zbekiston Respublikasi Oliy va o`rta maxsus ta`lim vazirligi 5111700 -Maktab ta`lim bakalavriat ta`lim yo`nalishining malaka talablari. Toshkent. 2018.08.25. 40 b. (3 b.)

- “Historical Memory” In Uzbek and French Languages." American Journal of Language, Literacy and Learning in STEM Education (2993-2769) 2.2 (2024): 371-377.
8. Ilhomovna, Djafarova Dildora. "Phraseological Units Expressing "Memory"/" Mémoire" in Linguistics and their Analysis through Texts." Best Journal of Innovation in Science, Research and Development 2.11 (2023): 490-492.
 9. Яхшибоева, Нодира. "Таржима жараёнида маданиятлараро мулоқотнинг социолингвистик хусусиятлари." Академические исследования в современной науке 2.17 (2023): 165-169.
 10. Иногамова, Ф. М., and Н. Э. Яхшибоева. "Фразеологик маънонинг конвенциаллиги." Academic research in educational sciences 3.5 (2022): 1176-1182.
 11. Яхшибоева, Н. (2023). Туристический дискурс как один из особых видов институционального дискурса. International Bulletin of Applied Science and Technology, 3(6), 879-884.
 12. Яхшибоева, Нодира. "The role of tourism terminology in french." O‘ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETI XABARLARI, 2023,[1/4] (2023).